

Maija Takkinen muistelee perheensä ja sukunsa vaihteita

Viisasten kerhot

Haastattelijana Simo Ahava

Maija Takkinen, o.s. Ahma

Simo Ahava haastattelee Kuusamossa 2.6.2014

Maija Takkinen, o.s. Ahma, muistelee perheensä ja sukunsa vaiheita ”häyräkän” eli ns. Karjalan kapinan ajoista alkaen Uhtualta Suomen puolelle. Silloin maahamme virtasi suurin pakolaistulva, eräiden arvioiden mukaan jopa 15000 pakolaista Karjalasta Venäjän puolelta – varsinkin Vienasta.

”Isäni ja äitini ovat syntyneet Uhtualla (nyk. Kalevala). Isäni vanhemmilla oli oma talo Kuittijärven rannalla. Heillä oli pojat Teppo, Matti ja Jooseppi, joiden lisäksi oli tytär Outi. Mahdollisista muista lapsista ei ole varmuutta.” Maija jatkaa tarinaa: ”Isän äidin nimi oli Anni ja isä Pekka. Maijan isä avioitui Annin kanssa, joka oli omaa sukuaan Sofronoff. Heille oli isän isä Pekka määrännyt ensimmäisenä lapsena nimeksi – mikäli se on poika – myös Pekka. Tämä sitten puukolla merkittiin seinään.”

Maijan vanhemmille syntyi ensimmäisenä lapsena poika, joka todellakin sai nimekseen Pekka. Hän on syntynyt Vienan Karjalassa ja nykyisin hän makaa synnyinmaansa Kiestingin mullassa. Sukulaiset olivat hänet siunanneet sinne, sillä Pekka kaatui sodassa ja häntä ei koskaan tuotu Suomeen.

Vanhemmat muuttivat omaan asuntoon. Isä on kiertänyt laukkukaupalla monien vienalaisten tavoin Suomessa Uhtualta käsin. Äiti oli jäänyt orvoksi jo kymmenen vanhana ja joutui olemaan työssä nuoresta pitäen. Pojan ollessa kahden vuoden ikäinen, perheelle tuli keskellä talvea kiireinen lähtö Suomeen.

He joutuivat pakenemaan sotaan Suomeen. Äiti oli nähnyt miten naapuritalolla Huoti Hilippälän isä oli ammuttu kuoliaaksi. Sen tapauksen myötä vanhemmat päättivät, että Suomeen on päästävä. Niinpä alueen miehiä oli piiloutunut talviseen ja tuiskaiseen metsään kun venäläisiä oli saapunut kylään. Lehmät oli päästetty irti navetassa ja niille oli annettu heiniä sinne. Venäläiset olivat vahtineet että eivät karkaisi.

Kylän naisia oli lähtenyt reellä pakoon, myös Maijan äiti kaksivuotiaan poikansa kanssa. Venäläiset kuulemma olivat jääneet juhlimaan kylään eivätkä sen vuoksi huomanneet tai kuulleet lähtöä. Matka oli jatkunut Lämsän kylään saakka, ja siellä perheen elämä alkoi Suomessa.

Teppo lähti Amerikkaan ja Jooseppi tuli Suomeen Paanajärvelle . Jooseppi otti suomalaisen sukunimen Ohukainen ja avioitu ”Limman Villen” siskon kanssa. He saivat kaksi tyttäretä. Joosepin ensimmäinen vaimo tosin kuoli, minkä jälkeen Jooseppi meni uusiin naimisiin tämän siskon kanssa. Heidän kohtalonsa on hämärän peitossa, sillä Jooseppi meni takaisin Venäjälle ja oli siellä muun muassa uittotyönjohtajana. Sittemmin hän sai keuhkotaudin ja kuoli.

Ensimmäisestä avioliitosta syntyneet työtöt ovat asuneet Oulussa ja heidän jälkeläisiään asuu siellä edelleen. Heidän nykyinen sukunimi on Tuukkanen.

Maijan vanhemmat tulivat pakomatkinsa päätteeksi Lämsän kylään. Siellä he olivat saaneet hyvää kohtelua ja kuulemma hevosetkin laitettiin hikisinä kiireisen matkan jälkeen talliin suojaan kylmältä. Matkalaiset saivat myös ruokaa. Sieltä Maijan perhe matkasi lopulta Kuusamon kirkonkylälle.

Vanhemmat kyllä osasivat puhua venäjää, mutta se oli siihen aikaan käytännössä kiellettyä.

Äiti Anni kävi töissä muun muassa Ahavan kaupalla. Siellä tarvittiin apuvoimia. Maijan vanhin sisko oli myös kyseisessä kaupassa myyjänä, vaikka lähti sittemmin Lottien palvelukseen. Kun muita lapsia syntyi, perhe asettui Kaukorannalle Lopottiin. Sieltä äiti-Anni kävi Paavo Ahavalla töissä.

Useasti Maija kuuli, miten vieraat kertoilivat karjalaisten välisistä keskusteluista. Ne olivat luonteeltaan muuten sellaisia että ”sitä ei saa ruottsi [suomalainen, toim. huom.] vet kuulla mitä he puhuvat”, pelättiin nimittäin suomalaisia reaktioita Venäjältä tulleita kohtaan. Anni sanoi aina että ”ka vet ei sitten sua puhua ka vet ettei ruottsii kuule mitä myö puhumma, ka vet elkyäkä työ kellekään kertoko että myö puhuma keskenään”.

Perhe eli Kaukorannalla, osa tytöistä lähti Lotiksi ja osa lapsista jäi kotiin, kunnes seurasi taas uusi sota ja evakkomatka. Ennen evakkoa perhe muutti Pyhälään, missä Maija syntyi Kallingin talossa.

Määttälän kylän kauppialla Tyynelällä oli vaimona Anni-äidin sisko Martta. Maijan isä oli luultavasti tienestissä jossakin päin kauppareissullaan, kun kyseinen Kalle-setä käydessä tokaisi äidille että ”älä nyt vain ala lasta tekemään kun olen täällä”. Sen jälkeen sitten saman tien alkoikin Maijan syntyminen. Sedän kävellessä edes takaisin pirtissä, hän oli sanonut, että jos se on tyttö niin hän on sitten Maija. Ja niinhän siinä kävi!

Paljon karjalaiset perheen tuttavat ovat keskenään ja perheen kanssa jutelleet. Maijasta oli mukava kuunnella kun jutustelemassa oli Antti Mäkelän emäntää, Koljososen Anni, Nikitin Hannaa... Vieraat puhelivat keskenään Karjalasta ja siitä esimerkiksi miten Kuittijärvellä oli erinomaisen hyvät kalapaimat kun vain verkon heitti vesiin. Kalaa tuli vaikka miten paljon...

Veljensä kanssa Maija matkasi kerran nyt myöhemmin Uhtualle. He olivat kyselleet vanhoista asioista erältä Pelliseltä, joka oli rakentamassa kellaria taloonsa. Valitettavasti hän ei tietenkään tiennyt muutuneista sukunimistä eikä siksi vaikuttanut tuntevan ihmisiä joista oli puhe. Maija oli veljensä kanssa sittemmin kertonut puhuvansa Afanasjeffistä. Heti Pellinen tiesi kenestä oli kyse!

Jooseppi Afanasjeff oli ollut samassa työpaikassa ja Pellisen vaimo oli kuollut samaan aikaan keuhkotautiin Joosepin kanssa. Pellinen kertoi myös miten niinä pakolaisuuteen johtaneina vuosina ei ollut helppoa olla Venäjälläkään ja kertoi joutuneensa asumaan maakuopassakin.

Karjalan pakolaisilla oli vaikeaa myös Suomessa tänne tullessaan, ei myönnetty lainoja ja koulussakin nuorempia oli kiusattu. Vanhemmat mummot, jotka kävivät Anni-äidin kanssa juttelemassa, kertoivat miten ovat joutuneet piiloutumaan moniin paikkoihin ja miten hirveänä olivat kokeneet varsinkin ammuskelut. Ihmiset olivat pelänneet ja eläneet toinen toistaan auttaen ja huolta pitäen. Paavo Ahava oli Maijan kertoman mukaan mies, joka oli vienankarjalainen toimen mies Kuusamossa. Vienalaiset ovat hänen mukaansa antaneet paljon tuolle seudulle. Täällä he laittoivat kansanopistonkin, jota myös Maija kävi. Presidentti Relander lopulta myönsi Paavo Ahavalle Suomen kansalaisuudenkin.

Maijan mainitsema Pellinen ohjasi hänet ja hänen veljensä perheen talollekin. Se oli vielä paikoillaan. He eivät kuitenkaan päässeet sisälle katsomaan oliko sinne seinälle kirjoitettu puukolla ”Pekka”. He kävivät tietenkin myös Kuittijärven rannalla katsomassa siellä olevia rakennuksia ja karjalaisia puuveiteitä. Ihmiset olivat kohteliaita ja osa tiesi tämän suvunkin: Ahmaa siellä ei tunnettu, mutta Afanasjeff kyllä.

Ontipan talo, josta Afanasjeffin suku on, oli suuri talo. Anni-äiti oli aikoinaan Maijan muistaman mukaan naureskellutkin usein että ”siellä se isä juoksi Kirilän kanssa ongelle”.

Maijan isänäiti Anni - Afanasjeffin suvusta – oli tunnettiin siistiksi ihmiseksi. Maijan äiti oli usein sanonut: ”miula oli vet anoppi siisti ihminen, hän ei tykännyt että oli likaa missään”. Hän oli kertonut myös että anoppinsa oli puitakin tuodessaankin peiteltyt lattialla olleet matot säkillä ennen kuin oli asettanut polttopuut matolle lattialle. Roskia ei saanut olla missään Ontipan Annilla!

Paljon perheessä ennen kävi karjalaisia. Kajaanissa ja Kemissä oli asunut esimerkiksi Tervoja. Kun karjalaisia alettiin uhata Venäjälle palauttamisella, heitä oli paennut myös Ruotsiin. Sinne mentiin muun muassa suoraan veden yli Ruotsin puolelle, ja asetuttiin aluksi jonnekin saunaan yöksi. Maijan äiti kertoi miten myös Kajaanista joitakin sukulaisia oli tosiaankin palautettu myös itärajan toiselle puolelle.

Karjalaisuus tuli esille aiemmin esimerkiksi Maijan oman äidin tavoissa vaikkapa keittää viimeiset kahvinsa jos taloon tuli vieraita – siitä sen karjalaisuuden tunnisti. Anoppilassa oli ollut vähän outoa, kun kaikkia vieraita ei aina välttämättä pyydettykään kahville. Eroja siis on ollut tapojen ja kulttuurien välillä.

Ollessaan Kuusamon kansanopistossa, Maija oli saanut Rohkimaisen tai Ahavan kaupasta aikoinani hankittua silkkinauhaakin kun oli tarvinnut sitä ompeluissaan. Kyllä karjalaiset saivat selvitä keskenään omin neuvoin!

Maija tiesi, miten Karjalassa häitä oli tanssittu viikonkin verran. Kauniita olivat olleet naisten huivit ja vaatteet niiden jpakoon lähdetäessä. Ne jouduttiin pakosta jättämään arkkunsa Uhtualle. Kun kangasta ei ollut aina saatavilla, oli Maijan äiti tehnyt eräästä vanhasta kostosta tavanomaisemman leninginkin.

Toisen maailmansodan syttyessä perhe oli ensimmäisen kerran evakossa Iissä ja toisessa evakossa jatkosodan aikana Oulaisissa, kun perheen isä oli sodassa. Perheen naiset olivat Lehtopäässä Huhtalan talossa. Siellä oli vanha emäntä jolla oli erittäin pitkä tukka.

Ihmiset talossa olivat kyllä hyviä ihmisiä. Siellä perhe sai asua kamarissa. Kun siellä kirnuttiin, evakot saivat aina voita. Mansikoita Maija sai siellä myös maistaa elämänsä ensimmäisen kerran.

Karjaa talossa oli paljon. Lisäksi evakoilla oli omaa karjaa mukana. Sotaväelle otettiin yleensä taloista yksi eläin lihaksi. Yksi talon miehistä vannotti evakkolapsia, että eivät saa sanoa nähneensä eläintä, kun yksi sonni yön aikana katosi. Seuraavana päivänä valtion miehet tulivat etsimään eläimiä, mutta heille kerrottiin talossa olevat vain pienikokoista karjaa. Yön aikana talon suuri eläin oli teurastettu ja sen lihat piilotettu viljalaariin. Lihaa riitti koko talveksi talon väelle.

Anni-äiti sai talossa myös yhden karitsan itselleen. Talon oma väki ei tahtonut sitä ruveta hoitamaan koska sille ei ollut imettäjää ja sen vuoksi se koettiin vaikeaksi hoitaa. Evakko-äiti jollakin tavalla onnistui tekemään tutin jolla karitsaa ruokkia ja sai sen hoidettua – ja sai siitä itselleen kasvatettua sitten ison lampaan.

Maija muistaa erittäin hyvin erään pyhäpäivän. Tietä pitkin oli silloin kävellyt Kaukorannalla pappi ja sotaherra pitkin Lopotin tietä. Anni-äiti siinä oli ääneen miettinyt, kenellehän nyt surusanomaa ollaan viemässä... Maija on muistanut koko ikänsä oman äitinsä murtumisen, kun he olivat kääntyneet perheen portista kohti taloa. Surusanomaa 21-vuotiaana Kiestingissä kuolleesta perheen pojasta he tulivat kertomaan...

Evakkomatkan päättyessä perhe palasi asumaan vanhaan kyläänsä, aluksi korsuun. Korsun perällä lattialla he joutuivat aluksi nukkua, ja kaikilla asukkailla oli yhteinen sauna jossa käytiin. Perheen isä oli myöhemmin ostanut Kyhälästä maata. Siitä alkoi perheen uuden talon ja elämän rakentaminen uudelleen Suomessa.

